

บทที่ 1

ความรู้พื้นฐาน

เกี่ยวกับศาสนา

เนื้อหาบทที่ 1

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา

1.1 ความหมายของศาสนา

1.1.1 ความหมายตามรูปศัพท์เดิม

1.1.2 ความหมายตามรูปศัพท์ในภาษาอังกฤษ

1.1.3 ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542

1.1.4 ในทัศนะของพระยาอนุมานราชธน

1.1.5 ในทัศนะของหลวงวิจิตรวาทการ

1.1.6 ในทัศนะของ Emile Durkheim

1.1.7 ในทัศนะของ A.C. Bouget

1.2 ลักษณะของศาสนา

1.3 องค์ประกอบของศาสนา

1.4 วิวัฒนาการของศาสนา

1.5 มูลเหตุการเกิดของศาสนา

1.6 ประเภทของศาสนา

1.7 ความสำคัญของศาสนา

1.8 คุณค่าทางศาสนา

1.9 ประโยชน์ของศาสนา

แนวคิด

1. มีการให้นิยามความหมายของศาสนาจากทฤษฎีต่างๆ สรุปได้ว่า “ศาสนา” คือ คำสอนที่ศาสนานำมาเผยแพร่สั่งสอนแจ่มแจ้ง แสดงให้มนุษย์ละเว้นจากความชั่วกระทำแต่ความดี เพื่อประสบสันติสุขในชีวิตทั้งในระดับธรรมดาสามัญและความสุขสงบนิรันดร์ ซึ่งมนุษย์ยึดถือปฏิบัติตามคำสอนนั้นด้วยความเคารพเลื่อมใสและศรัทธา และจะต้องมีพิธีกรรม มีสัญลักษณ์ อันเป็นเครื่องหมายทางศาสนา และคำสอนในศาสนามีทั้งระดับโลกียะและระดับโลกุตระ
2. มูลเหตุที่ทำให้เกิดศาสนา เกิดจากอวิชชา ความกลัว ความรักดี ความต้องการความรู้แจ้งความจริงของชีวิตและความต้องการความสงบสุขของสังคม และด้วยความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และความเชื่อถือ จึงทำให้เกิดศาสนาหลายรูปแบบ
3. เมื่อมนุษย์ได้นำหลักศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอแล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์อย่างอเนกอนันต์ต่อบุคคลผู้นั้น และยังช่วยสังคมสงบสุขอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของศาสนาได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจถึงวิวัฒนาการในยุคต่างๆ ของศาสนา และมูลเหตุต่างๆ ที่ทำให้เกิดศาสนา รวมทั้งการจัดแบ่งประเภทของศาสนาได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาเข้าใจถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของศาสนาที่มีต่อมวลมนุษยชาติได้อย่างถูกต้อง

บทที่ 1

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา

เราอาจจะกล่าวได้ว่าในประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติ ไม่มีสมัยใดและไม่มีเผ่าใดเลยที่ไม่นับถือศาสนา ซึ่งในสังคมปัจจุบันนี้มีประเทศต่างๆ ในโลกมากกว่า 190 ประเทศ และมีประชากรมากกว่า 6,000 ล้านคน ต่างก็นับถือศาสนาด้วยกันแทบทั้งสิ้น ศาสนาจึงมีอิทธิพลและแพร่หลายไปทั่วในสังคมมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่สังคมปฐมภูมิเก่าแก่ที่สุดจนถึงยุคปัจจุบัน ศาสนาจึงเป็นคำที่มนุษย์คุ้นเคยได้ยินมานานและมีความหมายมากที่สุด ยิ่งใหญ่ที่สุด อีกทั้งมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของมนุษย์มากที่สุดด้วย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่เราควรที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจถึงภูมิหลังของศาสนาต่างๆ ที่มีมนุษย์นับถือกันอยู่ทั่วโลก

1.1 ความหมายของศาสนา

คำว่า “ศาสนา” นักปราชญ์ได้นิยามความหมายของศาสนาไว้แตกต่างกันอยู่มาก จึงขอเสนอความหมายที่ควรทราบ ดังนี้

1.1.1 ความหมายตามรูปศัพท์เดิม¹ ในภาษาสันสกฤต คือ **ศาสน** และตรงกับในภาษาบาลีว่า **สาสน** แปลว่า คำสั่งสอน หรือคำสอน หรือการปกครอง ซึ่งมีความหมายเป็นลำดับได้แก่

1) คำสั่งสอน แยกได้เป็น คำสั่ง หมายถึง ข้อห้ามทำความชั่ว เรียกว่า ศีล หรือ วินัย และเป็นคำสอนอันหมายถึง คำแนะนำให้ทำความดี ที่เรียกว่า ธรรม เมื่อรวม คำสั่ง และคำสอน จึงหมายถึง ศีลธรรม หรือ ศีล กับ ธรรม นั่นคือมีทั้งข้อห้ามทำความชั่ว และแนะนำให้ทำความดี ซึ่งคำสั่งสอนต้องมียोगค์ประกอบ คือ

1. กล่าวถึงความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่มีอาจมองเห็นได้ด้วยตา เช่น

ก. ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์ เชื่อในอำนาจแห่งพระเจ้า

ข. ศาสนาพุทธ เชื่ออำนาจแห่งกรรม

ค. ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เชื่ออำนาจแห่งเทพเจ้า

¹ สุชีพ ปุณฺณภาพ. ประวัติศาสตร์ศาสนา, 2532 หน้า 1.

2. มีหลักศีลธรรม เช่น สอนให้ละความชั่ว สร้างความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เป็นต้น

3. มีจุดหมายสูงสุดในชีวิต เช่น นิพพานในศาสนาพุทธ ชีวิตนิรันดร์ในศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม

4. มีพิธีกรรม เช่น

ก. พิธีบรรพชาและพิธีอุปสมบท ในศาสนาพุทธ

ข. พิธีรับศีลล้างบาป ศีลมหาสนิทและศีลพล่ง ในศาสนาคริสต์

ค. พิธีละหมาด พิธีเคาะพระเจ้า ในศาสนาอิสลาม

5. มีความเข้มงวดกวดขันในเรื่องความจงรักภักดี

2) การปกครอง หมายถึง การปกครองจิตใจของตนเอง ควบคุมดูแลตนเอง กล่าว ตักเตือนตนเองอยู่เสมอ และรับผิดชอบการกระทำทุกอย่างของตน บุคคลผู้สามารถปกครอง จิตใจของตนได้ ย่อมจะไม่ทำความชั่วในที่ลับและที่แจ้ง

1.1.2 ความหมายตามรูปศัพท์ในภาษาอังกฤษ¹ คือ Religion มาจากภาษาละตินว่า Religare มีความหมายเป็นภาษาอังกฤษว่า To bind fast(ยึดถือ/ผูกพันอย่างแน่นแฟ้น) กล่าวคือ ผูกพันอย่างเหนียวแน่นต่อพระผู้เป็นเจ้า(God) หรือพระผู้สร้าง(Creator) และอีก ศัพท์หนึ่งว่า Relegere แปลว่า การปฏิบัติต่อ หรือการเกี่ยวข้องกับด้วยความระมัดระวัง เป็นการ ปฏิบัติตนเพื่อแสดงความเลื่อมใสหรือเกรงกลัวอำนาจเหนือตน ซึ่งในความหมายของชาว ตะวันตก² ตลอดทั้งผู้นับถือศาสนาประเภทเทวนิยม จะเข้าใจศาสนาในลักษณะที่ว่า

1. มีความเชื่อว่า พระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก สร้างสรรพสิ่งและสรรพสัตว์ทั้งหลายในโลก

2. มีความเชื่อว่า หลักคำสั่งสอนต่างๆ มาจากพระเจ้า ทั้งที่เป็นส่วนศีลธรรม จรรยาและกฎหมายในสังคม เป็นสิ่งที่พระเจ้าทรงกำหนดขึ้น

3. มีหลักความเชื่อบางอย่างเป็นอจินไตย คือ เชื่อไปตามคำสอนโดยไม่คำนึงถึง ข้อพิสูจน์ตามหลักวิทยาศาสตร์ แต่อาศัยเทวานุภาพของเทพเจ้า ผู้อยู่เหนือตนเป็นเกณฑ์

4. มีหลักการมอบตน คือมอบการกระทำของตนและอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตนให้ พระเจ้าด้วยความจงรักภักดี

¹ Reese, W.L. Dictionary of Philosophy and Religion Eastern and Western Thought, 1980 P.488-489.

² C.Braden. The World's Religions, 1994 P.16-17.

ส่วนคำว่า “ศาสนา” ตามความหมายของชาวตะวันตก¹ โดยเฉพาะทางศาสนาพุทธ หมายถึง คำสั่งสอนของท่านผู้รู้ คำสั่ง คือ วินัย คำสอน คือ ธรรมะ รวมเรียกว่า ธรรมวินัย ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกับคำว่า “Religion” ของทางสังคมตะวันตก คือ

1. ไม่มีหลักความเชื่อว่า พระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก แต่มีหลักความเชื่อว่ากรรมเป็นผู้สร้างโลกและสร้างสรรพสิ่ง (กมฺมุนา วตฺตตี โลโก - สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม)
2. ไม่มีหลักความเชื่อว่า คำสอนต่างๆ มาจากพระเจ้า แต่มีหลักความเชื่อว่า คำสอนต่างๆ ผู้รู้ คือ พุทธ เป็นผู้สั่งสอน (สพฺพปาปสฺส อภินิหาร กุสลสฺสุปฺปสมฺปทา สจฺจิตฺต ปรีโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ - การไม่ทำชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม การทำใจให้ผ่องแผ้ว นี่คือการสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า)
3. ไม่มีหลักความเชื่อไปตามคำสอน โดยไม่คำนึงถึงข้อพิสูจน์ แต่มีหลักให้พิสูจน์คำสอนนั้น (สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ - อันผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตัวเอง ไม่จำกัดด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามา อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน)
4. ไม่มีหลักการยอมมอบตนให้แก่พระเจ้า แต่มีหลักการมอบตนให้แก่ตนเอง (อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ - ตนแลเป็นที่พึ่งของตน)

ตามที่ได้กล่าวมานี้ พอแสดงให้เห็นได้ว่า ศาสนา ตามความหมายของทางตะวันออก โดยเฉพาะทางศาสนาพุทธ กับคำว่า Religion ตามความหมายของทางตะวันตก ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปตามธรรมชาติของศาสนาในแต่ละประเภท ศาสนาตามความหมายของทางตะวันออก โดยเฉพาะทางศาสนาพุทธนั้น มีจุดยืนตั้งอยู่บนหลักของเหตุและผล รวมทั้งเป็นเรื่องของมนุษย์กับธรรมชาติโดยตรง ส่วนศาสนาของทางตะวันตก มีจุดยืนอยู่ที่ศรัทธาหรือความเชื่อในสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ ซึ่งเหตุผลต่างๆ ย่อมถูกนำมาสนับสนุนความเชื่อต่างๆ โดยไม่ต้องมีการพิสูจน์

1.1.3 ความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542² ให้ความหมาย ไว้ว่า ศาสนา คือ ลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์ อันมีหลักคือ แสดงกำเนิดและความสิ้นสุดของโลก เป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมาตมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิที่จะกระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้นๆ

¹ เดือน คำดี. ศาสนาเบื้องต้น, 2531 หน้า 26-27.

² ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2543 หน้า 1100.

1.1.4 ในทฤษฎีของพระยาอนุมานราชธน¹ ให้ความหมายว่า ศาสนา คือ ความเชื่อ ซึ่งแสดงออกมาให้ปรากฏเห็นเป็นกิริยาอาการของผู้เลื่อมใส ว่ามีความเคารพเกรงกลัว ซึ่งอำนาจอันอยู่เหนือโลกหรือพระเจ้า ซึ่งบอกให้ผู้เชื่อรู้ได้ด้วยปัญญา ความรู้สึกเกิดขึ้นเองโดยสัญชาตญาณ ว่าต้องมีอยู่เป็นรูปร่างอย่างใดอย่างหนึ่งและต้องเป็นผู้สร้าง และเป็นผู้กำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ให้มียู่ เป็นอยู่ กล่าวกันง่าย ๆ ศาสนา คือ การบูชาพระเจ้า ผู้ซึ่งมีทิพยอำนาจอยู่เหนือธรรมชาติด้วยความเคารพกลัวเกรง

1.1.5 ในทฤษฎีของหลวงวิจิตรวาทการ² ให้ความหมายว่า ศาสนาเป็นสิ่งที่ถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ มีคำสอนทางจรรยา มีศาสดา มีคณะบุคคลที่รักษาความศักดิ์สิทธิ์และคำสอนไว้ เช่น พระหรือนักบวช และมีการกวดขันเรื่องความจงรักภักดี

1.1.6 ในทฤษฎีของ Emile Durkheim³ ให้ความหมายว่า ศาสนา คือ ระบบรวมว่าด้วยความเชื่อและการปฏิบัติเพื่อความสัมพันธ์ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์

1.1.7 ในทฤษฎีของ A.C Bouget⁴ ให้ความหมายว่า ศาสนา หมายถึง ความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่มีไม่มนุษย์ คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ สิ่งที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองหรือพระเจ้าแต่สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการมากกว่าเกี่ยวข้องกับบุคคล ศาสนา คือ หนทางอย่างหนึ่งซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ ความเชื่อของเขา

จากทฤษฎีต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดในตอนต้นนั้น สามารถสรุปให้ครอบคลุมความหมายของศาสนาทั้งที่เป็นเทวนิยมและอเทวนิยมได้ว่า ศาสนา คือ คำสอนที่ศาสดานำมาเผยแผ่สั่งสอน แจกแจง แสดงให้มนุษย์ละเว้นจากความชั่ว กระทำแต่ความดี เพื่อประสบสันติสุขในชีวิตทั้งในระดับธรรมดาสามัญและความสุขสงบนิรันดร์ ซึ่งมนุษย์ยึดถือปฏิบัติตามคำสอนนั้นด้วยความเคารพเลื่อมใสและศรัทธา คำสอนดังกล่าวนี้ จะมีลักษณะเป็นสัจธรรมที่มีอยู่ในธรรมชาติแล้วศาสดาเป็นผู้ค้นพบ หรือจะเป็นโอองการที่ศาสดารับมาจากพระเจ้าก็ได้

¹ อนุมานราชธน, พระยา. ประวัติศาสตร์โลกสมัยโบราณ, 2515 หน้า 15.

² วิจิตรวาทการ, หลวง. ศาสนาสาธิต, 2510 หน้า 1-2.

³ Emile Durkheim. The Elementary Form of The Religious Life, 1964 P. 47.

⁴ A.C. Bouget. Comparative Religion, 1954 P.12.

1.2 ลักษณะของศาสนา

จากความหมายของศาสนาที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นจะเห็นว่าลักษณะของศาสนามีดังนี้

1. ศาสนาเป็นศูนย์รวมของความเคารพนับถือสูงสุดของมนุษย์
2. ศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวเป็นที่พึ่งทางใจ
3. ศาสดาเป็นผู้นำศาสนาเผยแผ่ สั่งสอนแก่มวลมนุษย์
4. ศาสนามีสาระสำคัญอยู่ที่สอนให้มนุษย์ละเว้นจากความชั่วกระทำแต่ความดี
5. คำสอนในศาสนามีทั้งระดับโลกียะและระดับโลกุตตระ
6. มนุษย์ต้องปฏิบัติตามคำสอนในศาสนาด้วยความเคารพเลื่อมใสและศรัทธา
7. ศาสนาต้องมีพิธีกรรมเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ และมีสัญลักษณ์อันเป็นเครื่องหมาย

1.3 องค์ประกอบของศาสนา

ศาสนาที่จะเป็นศาสนาอย่างสมบูรณ์ได้ต้องมีองค์ประกอบครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการที่นักการศาสนาจัดไว้ โดยจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ศาสดา ต้องมีศาสดาเป็นผู้ก่อตั้งศาสนาและศาสดาต้องมีชีวิตอยู่จริงในประวัติศาสตร์ เช่น ศาสนายิวมีโมเสสเป็นศาสดา ศาสนาพุทธมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา ศาสนาคริสต์มีพระเยซูเป็นศาสดา และศาสนาอิสลามมีนบีมุฮัมมัดเป็นศาสดา

2. ศาสนธรรม ต้องมีศาสนธรรม คือ คำสอนซึ่งเป็นหลักของศาสนา ต้องมีคัมภีร์เป็นที่รวบรวมคำสอน เช่น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้แก่ คัมภีร์พระเวท ศาสนาพุทธ ได้แก่ พระไตรปิฎก ศาสนาอิสลาม ได้แก่ คัมภีร์อัลกุรอาน

3. ศาสนพิธี ต้องมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากคำสอนของศาสนา เช่น พิธีสวมสายยัชโญปวีต หรือสายธูราของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พิธีอุปสมบทของศาสนาพุทธ พิธีล้างบาปของศาสนายิว และศาสนาคริสต์ และพิธีฮัจญ์ของศาสนาอิสลาม

4. ปุชนิยวัตถุ หรือ ปุชนิยสถานทางศาสนา เช่น พระพุทธรูปและสังเวชนียสถานในศาสนาพุทธ ไผ่ก่างเขนและวิหารเมืองเยรูซาเลมในศาสนาคริสต์ รูปของพระครูและเมืองอมฤตสระของศาสนาซิกข์

5. ศาสนบุคคล ต้องมีคณะบุคคลสืบทอดคำสอนของศาสนา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติตามหลัก

คำสอนของศาสนาโดยตรง เช่น พระ นักบวช นักพรต ในศาสนาต่างๆ

6. ศาสนสถาน ต้องมีศาสนสถานเพื่อประกอบศาสนกิจและศาสนพิธีต่างๆ ศาสนสถานของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้แก่ เทวสถาน หรือเทวาลัย ของศาสนาพุทธ ได้แก่ วัด อุโบสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร ศาสนาคริสต์ ได้แก่ โบสถ์ วิหาร ศาสนาอิสลาม ได้แก่ สุเหร่า หรือ มัสยิด เป็นต้น

7. ศาสนิกชน ต้องมีศาสนิกชนผู้นับถือเลื่อมใสศรัทธาในศาสนานั้น ซึ่งศาสนิกชนดังกล่าวเหล่านี้ มักเรียกตามชื่อของศาสนาที่ตนนับถือ เช่น ฮินดูชน พุทธศาสนิกชน คริสตศาสนิกชน อิสลามิกชนหรือมุสลิม เป็นต้น

8. การกวดขันเรื่องความกักตึง ต้องมีการกวดขันเรื่องความกักตึงในศาสนา เช่น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกวดขันเรื่องการดำเนินชีวิตตามหลักอศรม 4 ศาสนาพุทธกวดขันเรื่องไตรสรณคมน์ ศาสนาคริสต์กวดขันเรื่องการไปสวดมนต์ที่โบสถ์ในวันอาทิตย์ ศาสนาอิสลามกวดขันเรื่องหลักปฏิบัติหรือหน้าที่ในศาสนา

องค์ประกอบทั้ง 8 ประการนี้ ในบางศาสนาอาจขาดข้อใดข้อหนึ่งไป แต่ก็ยังถือว่าเป็นศาสนา เช่น ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ขาดองค์ประกอบข้อที่หนึ่ง คือ ศาสดาไม่ได้มีชีวิตอยู่จริงในประวัติศาสตร์ ศาสนาอิสลามขาดองค์ประกอบข้อ 5 คือ ศาสนบุคคัล เพราะผู้นับถือศาสนาอิสลามไม่มีการถือเพศเป็นบรพชิต คงมีแต่เพศฆราวาสเท่านั้น

1.4 วิวัฒนาการของศาสนา

มนุษย์ไม่ว่ายุคไหนสมัยไหน ต่างก็ต้องการให้ชีวิตมีความสุข ความปลอดภัยและมีชีวิตยืนยาว จะทำอะไรทุกอย่างก็เพื่อจุดหมายดังกล่าว อันเป็นที่มาของการนับถือศาสนา โดยมีวิวัฒนาการมาดังนี้

วิญญานนิยม

มนุษย์สมัยปฐมบรรพท์ ยังมีประสบการณ์ชีวิตน้อย ยังไม่เจริญด้วยวิชาการทั้งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังไม่เจริญ จึงคิดและเชื่อไปตามความรู้ของตน เมื่อเห็นสิ่งต่างๆ เช่น ก้อนหินที่มีลักษณะแปลกๆ หรือมีสีสันพิเศแตกต่างจากปกติก็จะคิดว่ามีสิ่งลึกลับอยู่ภายใน จึงทำให้สิ่งนั้นๆ แปลกประหลาดไป สิ่งลึกลับนี้เรียกว่า มนะ หรืออำนาจที่ไม่มีตัวตน แต่มีชีวิตจิตใจ มีพลังวิเศษที่จะบันดาลให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์ได้ จึงเกิดการเคารพนับถือมนะขึ้นมา ระยะนี้

เรียกว่า สมัยมนะ ต่อมาจึงเกิดหมอผี (Shaman) ซึ่งเป็นบุคคลที่จะอัญเชิญพลังวิเศษของมนะออกมาใช้ตามจุดประสงค์ต่างๆ ยุคที่หมอผีมีความสำคัญนี้เรียกว่า สมัยมายา ต่อมามนุษย์ได้พยายาม ทำความเข้าใจในเรื่องมนะให้มากขึ้น ก็เกิดความเข้าใจว่า มนะก็คือวิญญาณนั่นเอง ซึ่งวิญญาณนี้สิงสถิตอยู่ในที่ทั่วไป ไม่จำเป็นต้องมีอยู่ในสิ่งแปลกประหลาดเท่านั้น อาจสิงอยู่ในตัวสัตว์ ในต้นไม้ ภูเขา และทะเล ก็ได้ จึงเกิดการนับถือสัตว์ที่ตนคิดว่าน่าจะมีวิญญาณสิงสถิตอยู่ เช่น นับถือจระเข้ เต่า แมว สิงโต เป็นต้น ทั้งยังนำสัตว์หรือสิ่งที่ตนเคารพมาเป็นที่เคารพของเผ่าจนกลายเป็นสัญลักษณ์ประจำเผ่าต่างๆ ชาวพื้นเมืองบางเผ่าของประเทศนิวซีแลนด์ ได้แกะสลักรูปคนนั่งซ้อนกันหรือที่เรียกว่า รูปเคารพตีกิ การนำสัตว์หรือรูปแกะสลักมาเป็นสัญลักษณ์ประจำเผ่า เรียกว่า รูปเคารพประจำเผ่า (Totemism)

ธรรมชาติเทวนิยม

ต่อมามนุษย์ได้พยายามทำความเข้าใจในเรื่องวิญญาณให้แจ่มชัดขึ้นไปอีก ก็ได้มีความเข้าใจว่าวิญญาณมีความศักดิ์สิทธิ์วิเศษเกินกว่าวิสัยของมนุษย์ จึงเรียกวินิจฉัยว่าเทวดาหรือเทพเจ้า ซึ่งเทพเจ้าเหล่านี้สิงสถิตอยู่ในธรรมชาติทั่วไป จึงเกิดการเรียกว่า พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระวรุณ พระอัคนี และพระคงคา ฯลฯ เช่นในศาสนากรีกโบราณและศาสนาพราหมณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังนับถือผู้ที่ตนเคารพ เช่น บิดา มารดา บรรพบุรุษ พระมหากษัตริย์ และวีรบุรุษ เป็นต้น ว่าเมื่อตายไปแล้วก็จะกลายเป็นเทพเจ้า สิงสถิตอยู่ในที่ทั่วไป เช่น บ้านเรือน เป็นต้น ที่เรียกกันว่า เจ้าที่เจ้าทาง หรือผีบ้านผีเรือน

เทวนิยม

สมัยต่อมา มนุษย์บางพวกเกิดความคิดว่า เทพเจ้าต่างๆ น่าจะมีฐานะสูงต่ำลดหลั่นกัน อย่างมนุษย์ ทั้งน่าจะมีเทพเจ้าสูงสุดเหนือกว่าเทพเจ้าทั้งหลาย ดุจพระราชาเป็นใหญ่กว่าปวงประชา พระองค์ทรงมีอำนาจสูงสุด เช่น ทรงสร้างโลกและสรรพสิ่ง ตลอดจนกำหนดชะตากรรมของมนุษย์ ทั้งดูแลความเป็นไปของโลก พวกที่มีความเชื่อดังกล่าว ยังมีความคิดแตกต่างกันไปอีก บางคนมีความเห็นว่าเทพเจ้าสูงสุดมีหลายองค์ เช่น ศาสนาพราหมณ์ ก็เรียกว่า พหุเทวนิยม บางคนมีความเห็นว่าเทพเจ้าสูงสุดมี 2 องค์ คอยตัดทอนอำนาจกัน ฝ่ายหนึ่งสร้างแต่สิ่งที่ดี แต่อีกฝ่ายหนึ่งสร้างแต่สิ่งไม่ดี ดังที่มีสิ่งคู่กันอยู่ในโลก เช่น ศาสนาโซโรอัสเตอร์ ก็เรียกว่า ทวิเทวนิยม และบางคนมีความเห็นว่าเทพเจ้าสูงสุดหรือพระเจ้ามีเพียงองค์เดียวเท่านั้น เช่น พระเจ้าในศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม ก็เรียกว่า เอกเทวนิยม

อเทวนิยม

กาลต่อมามนุษย์บางคนมีความเห็นว่า พระเจ้าสูงสุดดังที่เชื่อกันนั้นไม่มี เป็นเพียงมนุษย์คิดกันขึ้นมาเอง เห็นได้จากการที่คุณลักษณะต่างๆ ของเทพเจ้า ได้เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ และเพิ่มมากขึ้นทุกที ทั้งนี้ก็เพราะมนุษย์เป็นต้นเหตุ แล้วก็หลงเคารพนับถือในสิ่งที่ตนสร้างขึ้นมา ความจริงทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัย จะเกิดขึ้นได้ก็เพราะเหตุปัจจัยหลายอย่าง ประกอบกันขึ้นมา ดำรงอยู่ไม่ได้ด้วยตัวเอง สำหรับมนุษย์แล้ว กรรมหรือการกระทำของมนุษย์ต่างหากที่สำคัญที่สุด สามารถดลบันดาลชีวิตให้เป็นไปอย่างไรก็ได้ ความเชื่ออย่างนี้เรียกว่า อเทวนิยม

1.5 มูลเหตุการเกิดของศาสนา

มูลเหตุที่ทำให้เกิดศาสนานั้นมีมากมายหลายอย่าง แล้วแต่สภาพแวดล้อมของแต่ละกลุ่มชนและยุคสมัย ซึ่งนักการศาสนาได้ตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับมูลเหตุที่ทำให้เกิดศาสนา ดังนี้

1. เกิดจากอวิชชา อวิชชาในที่นี้ หมายถึง ความไม่รู้หรือความเข้าใจไม่แจ่มแจ้ง เช่น ไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติรอบตัวว่า เหตุใดจึงเกิดฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า หรือฝนตก เมื่อไม่รู้ไม่เข้าใจ จึงหาคำตอบออกมาในลักษณะต่างๆ เช่น เข้าใจว่าฟ้าแลบเนื่องจากนางมณี-เมขลาเอาแก้วมาล่อรามสูร และฟ้าผ่าเพราะรามสูรขว้างขวานไปถูกแก้วแตก ดังนี้ เป็นต้น เมื่อมนุษย์ไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริงของปรากฏการณ์ในธรรมชาติ จึงพากันคิดว่าจะต้องมีสิ่งเหนือธรรมชาติอาจเป็นเทพยดา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ จึงมีการบูชาบวงสรวง อ้อนวอนให้เมตตาปราณี ความคิดเช่นนี้จึงเป็นมูลเหตุทำให้เกิดศาสนาขึ้นซึ่งศาสนาของคนโบราณจึงมีมูลเหตุมาจากอวิชชา หรือความไม่รู้

2. เกิดจากความกลัว ความกลัวเป็นมูลเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดศาสนาและเป็นมูลเหตุที่ต่อเนื่องจากอวิชชา กล่าวคือ เมื่อเกิดความไม่รู้หรือไม่เข้าใจแจ่มแจ้งขึ้น สิ่งที่มาตามก็คือ ความกลัว คือกลัวในสิ่งที่ตนไม่รู้ไม่เข้าใจนั้น เมื่อเกิดความกลัวจึงคิดหาทางเอาอกเอาใจในสิ่งนั้น ในรูปของการเคารพกราบไหว้ เช่นสรวงบูชา ตลอดจนบนบานศาลกล่าว เพื่อไม่ให้บันดาลภัยพิบัติแก่ตน แต่ให้บันดาลความสุขสวัสดิ์มาให้แก่ตน เป็นต้น ความกลัวจึงเป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดศาสนาขึ้น

3. เกิดจากความรักดี ความรักดีในทางศาสนา หมายถึง ความเชื่อและความเลื่อมใส

ด้วยมั่นใจว่าสิ่งที่ตนเชื่อและเลื่อมใสนั้น เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถอำนวยการประโยชน์แก่ตนได้ ศาสนาที่มีมูลเหตุเกิดจากความภักดี ได้แก่ ศาสนาประเภทเทวนิยม เช่น ศาสนายิว ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม เป็นต้น

4. เกิดจากความต้องการความรู้แจ้งความจริงของชีวิต เป็นมูลเหตุให้เกิดศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่เน้นความรู้ประจักษ์แจ้งความจริงเป็นสำคัญ

5. เกิดจากความต้องการความสงบสุขของสังคม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและกติกาย ยังไม่พอที่จะทำให้สังคมมีความสงบสุข จำเป็นต้องมีคำสอนของศาสนาช่วยขัดเกลาอบรมจิตใจของคนในสังคมให้มีความละเอียดอ่อนต่อการทำชั่ว กลัวต่อการทำผิด เมื่อใช้กฎหมายควบคู่กับคำสอนทางศาสนาแล้ว่อมทำให้สังคมมีความสงบสุขยิ่งขึ้น

1.6 ประเภทของศาสนา

เพราะความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และความเชื่อถือ จึงทำให้เกิดศาสนาหลายรูปแบบขึ้น เพื่อสะดวกในการศึกษา จำเป็นจะต้องมีการแบ่งศาสนาออกเป็นประเภทต่างๆ ตามลักษณะและสภาพการณ์จริงในปัจจุบันของศาสนาเหล่านั้น ดังนี้

1.6.1 แบ่งตามลักษณะของศาสนา ออกเป็น 4 ประเภท

- 1) เอกเทวนิยม (Monotheism) เชื่อในพระเจ้าองค์เดียว เช่น ศาสนายิว ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม เป็นต้น
- 2) พหุเทวนิยม (Polytheism) เชื่อในพระเจ้าหลายองค์ เช่น ศาสนาฮินดู และศาสนากรีกโบราณ เป็นต้น
- 3) สัพพัตถนิยม (Pantheism) เชื่อว่าพระผู้เป็นเจ้าสถิตอยู่ในทุกคน ทุกแห่ง เช่น ศาสนาฮินดู (บางลัทธิ) ถือว่าพระพรหมสถิตอยู่ทุกหนทุกแห่ง
- 4) อเทวนิยม (Atheism) ไม่เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้าง ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาเชน

ทั้ง 4 ประเภทนี้ อาจย่อลงเป็น 2 คือ

- เทวนิยม (Theism) คือ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนายิว หรือยูดาห์ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม เป็นต้น เชื่อในพระเจ้าสร้างโลก
- อเทวนิยม (Atheism) คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาเชน ปฏิเสธพระเจ้าสร้างโลก

1.6.2 แบ่งตามสภาพการณ์จริงในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) **ศาสนาที่ตายแล้ว (Dead Religions)** หมายถึง ศาสนาที่เคยมีผู้นับถือในอดีตกาล แต่ปัจจุบันไม่มีผู้นับถือแล้ว คงเหลือแต่ชื่อในประวัติศาสตร์เท่านั้นมีอยู่ 12 ศาสนา ได้แก่

1. ในทวีปแอฟริกา 1 ศาสนา คือ ศาสนาของอียิปต์โบราณ
2. ในทวีปอเมริกา มี 2 ศาสนา คือ
 - 2.1 ศาสนาของเปรูโบราณ
 - 2.2 ศาสนาของเม็กซิกันโบราณ
3. ในทวีปเอเชีย มี 5 ศาสนา คือ
 - 3.1 ศาสนามิทรา (Mithraism) ได้แก่ ศาสนาที่นับถือพระอาทิตย์ของพวกเปอร์เซีย
 - 3.2 ศาสนามณีกี (Manichaeism) มีผู้นับถือระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 3-5 ตั้งชื่อศาสนาตามชื่อผู้ตั้งศาสนานี้ เรียกทั่วไปว่า มณี ศาสนานี้ถือว่าพระเจ้ากับซาตาน หรือพญามาร เป็นของคู่กันชั่วนิรันดร์
 - 3.3 ศาสนาของชนเผ่าบาบิโลเนีย
 - 3.4 ศาสนาของชนเผ่าฟินิเซีย
 - 3.5 ศาสนาของพวกฮิตไตต์ (Hittites) ชนพวกนี้เป็นชนชาติโบราณที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในเอเชียไมเนอร์
4. ในทวีปยุโรป มี 4 ศาสนา คือ
 - 4.1 ศาสนาของพวกกรีกโบราณ
 - 4.2 ศาสนาของพวกโรมันโบราณ
 - 4.3 ศาสนาของพวกติวตันยุคแรก
 - 4.4 ศาสนาของพวกที่อยู่ ณ แหลมสแกนดิเนเวีย (สวีเดน นอร์เวย์ และเดนมาร์ก)

2) **ศาสนาที่ยังมีชีวิตอยู่ (Living Religion)** หมายถึง ศาสนาที่ยังมีผู้นับถืออยู่ในปัจจุบันมี 12 ศาสนา ดังนี้

1. ศาสนาที่เกิดในเอเชียตะวันออก
 - ก. ศาสนาเต๋า

- 1.2 ศาสนาขงจื้อ
- 1.3 ศาสนาชินโต
- 2. ศาสนาที่เกิดขึ้นในเอเชียใต้
 - 2.1 ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
 - 2.2 ศาสนาเชน
 - 2.3 ศาสนาพุทธ
 - 2.4 ศาสนาซิกข์
- 3. ศาสนาที่เกิดขึ้นในเอเชียตะวันตก
 - 3.1 ศาสนาโซโรอัสเตอร์
 - 3.2 ศาสนายูดาห์ หรือยิว
 - 3.3 ศาสนาคริสต์
 - 3.4 ศาสนาอิสลาม
 - 3.5 ศาสนาบาไฮ

1.6.3 แบ่งตามลำดับแห่งวิวัฒนาการของศาสนา แบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1) ศาสนาธรรมชาติ (Natural Religion) คือศาสนาที่นับถือธรรมชาติ มีความรู้สึกสำนึกว่าในธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ป่าไม้ เป็นต้น มีวิญญาณสิงอยู่จึงแสดงความเคารพนับถือโดยการเซ่นสรวง สังเวย เป็นต้น

การที่มนุษย์ ได้เห็นปรากฏการณ์ต่างๆ ทางธรรมชาติได้เอาความรู้สึกสามัญมนุษย์เข้าจับจนทำให้เกิดความเชื่อว่าทุกอย่างต้องมีผู้สร้าง ในธรรมชาตินั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันอยู่เหนือธรรมชาติคอยควบคุมอยู่ ซึ่งเป็นการแสดงออกของศาสนาดั้งเดิม และเป็นขั้นแรกที่มนุษย์แสดงออกซึ่งความสำนึกเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

2) ศาสนาองค์กร (Organized Religion) ศาสนาประเภทนี้เป็นศาสนาที่มีวิวัฒนาการมาโดยลำดับเป็นศาสนาที่มีการจัดรูปแบบ มีการควบคุมให้เป็นระบบ จนถึงกับก่อตั้งในรูปแบบสถาบันขึ้น บางครั้งเรียกว่า ศาสนาทางสังคม (Associative Religion) อันมีการจัดระบบความเชื่อสนองสังคม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สภาวะสังคมแต่ละสังคมเป็นหลัก โดยก่อรูปเป็นสถาบันทางศาสนาขึ้นอันเป็นเหตุทำให้ศาสนาประเภทนี้มีระบบยิ่งขึ้น และมีความมั่นคงถาวรในสังคมสืบมา มีระบบและรูปแบบของตนเอง เช่น ศาสนายิว ศาสนาคริสต์ ศาสนา

อิสลาม ศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธ เป็นต้น

1.6.4 แบ่งตามประเภทของผู้นับถือศาสนา แบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

1) **ศาสนาเผ่า (Tribal Religion)** คือ ศาสนาของคนในเผ่าใดเผ่าหนึ่ง เป็นความเชื่อของกลุ่มชนในเผ่า เช่น ศาสนาของคนโบราณเผ่าต่างๆ ซึ่งได้พัฒนาการขึ้นเป็นศาสนาชาติ เช่น ศาสนาฮินดู ศาสนาเซน ศาสนายูดา ศาสนาซินโต และศาสนาขงจื๊อ ก็จัดอยู่ในศาสนาประเภทนี้ เพราะมีการนับถือเฉพาะในชาติใดชาติหนึ่ง หรือเผ่าใดเผ่าหนึ่ง เช่น ศาสนาฮินดูมีนับถือกันเฉพาะในประเทศอินเดีย ศาสนาโซโรอัสเตอร์นับถือเฉพาะชนเผ่าเปอร์เซีย ศาสนายูดาหรือศาสนายิวนับถือกันเฉพาะในหมู่ชาวยิวอิสราเอล ศาสนาซินโตเฉพาะในหมู่ชาวญี่ปุ่น และศาสนาขงจื๊อก็เฉพาะในหมู่ชาวจีน

2) **ศาสนาโลก (World Religion)** คือ ศาสนาที่มีผู้นับถือกระจายอยู่ทั่วโลก ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ณ ที่ใดที่หนึ่ง เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ซึ่งเรียกอีกอย่างว่าศาสนาสากล

3) **ศาสนานิยาย (Segmental Religion)** คือ ศาสนาที่เกิดจากศาสนาใหญ่ หรือนิกายย่อยของศาสนาสากล ซึ่งเกิดขึ้นจากสาเหตุความกดดันทางสังคม เช่น การเหยียดสีผิว สิทธิทางกฎหมาย ความไม่เท่าเทียมกัน เป็นต้น กลุ่มบุคคลที่เสียเปรียบทางสังคมมีความประสงค์ที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้และอ้างไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตน จึงฟื้นฟูลัทธิศาสนาและระบบทางสังคมให้เป็นของตนเองขึ้นมาใหม่ จะรวบรวมผู้คนที่เห็นด้วยทำการเผยแพร่ศาสนาและวัฒนธรรมของตนในต่างแดน เช่น กลุ่มชาวพุทธในอินโดนีเซีย กลุ่มมุสลิมดำในอเมริกา กลุ่มโซโรอัสเตอร์ในอินเดีย กลุ่มฮินดูในแอฟริกาใต้ เป็นต้น โดยอาศัยศาสนาเป็นพลังชี้นำ

1.7 ความสำคัญของศาสนา

ศาสนานั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดๆ ก็ตามก็ล้วนแต่มีลักษณะร่วมสำคัญเช่นเดียวกัน คือ สอนคนให้เป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจให้อยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข อีกทั้งยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และมีหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและปลอดภัย ดังนั้นศาสนาจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม ไม่ว่ามนุษย์จะเจริญแล้วหรือไม่เจริญก็ตามก็ย่อมมีศาสนาประจำบ้านเมือง ประจำหมู่คณะหรืออย่างน้อยก็ประจำตระกูลหรือครอบครัว ทั้งนี้เพราะความสำคัญของศาสนาดังที่กล่าวแล้ว และยังมีอีกเป็นอเนกประการ

เช่น

- 1) ศาสนาเป็นเครื่องสั่งสอนให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องดีงาม มีประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ
- 2) ศาสนาเป็นบ่อเกิดแห่งศีลธรรมจรรยาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชอบ อันเป็นเครื่องประกอบให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี เอกลักษณะ มีอารยธรรม และวัฒนธรรมอันดีงามเป็นของตนเอง
- 3) ศาสนาเป็นเครื่องบำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้แก่มนุษย์ไม่ว่าทางด้านร่างกายและจิตใจ
- 4) ศาสนาเปรียบเสมือนดวงประทีปโคมไฟ ที่ส่องโลกให้สว่างไสว แก่ทางดำเนินชีวิตของมนุษย์ผู้อาศัยอยู่ในโลก
- 5) ศาสนาช่วยให้มนุษย์ได้ประสบความสุขสงบและสันติสุขขั้นสูง จนกระทั่งบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือ หมดยุทธภัยโดยสิ้นเชิงได้
- 6) ศาสนาช่วยทำให้ชีวิตครอบครัวอบอุ่น เป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้แก่สังคม
- 7) ศาสนาเป็นพลังใจให้มนุษย์สามารถเผชิญชีวิตด้วยความกล้าหาญไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรมทำให้มีความสุขและผาสุกในชีวิต
- 8) ศาสนาเป็นช่วยยกระดับจิตใจ ทำคนให้เป็นมนุษย์ให้เป็นผู้ควรแก่การเคารพนับถือ อีกทั้งช่วยสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ให้กับคนในสังคมอีกด้วย
- 9) ศาสนาช่วยสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน ช่วยจัดช่องว่างทางสังคม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้น เป็นรากฐานแห่งความสามัคคี และการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชนและสร้างความสงบสุขความมั่นคงให้แก่ชุมชน
- 10) ศาสนาเป็นมรดกล้ำค่าแห่งมนุษยชาติ เป็นความหวังและวิถีทางสุดท้ายแห่งความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติ

1.8 คุณค่าทางศาสนา

ศาสนามีคุณค่านานัปการ คุณค่าของศาสนาที่มีต่อมนุษย์เป็นคุณค่าทางจิตใจ อันถือว่าสูงกว่าคุณค่าทางวัตถุ คุณค่าของศาสนาที่พอประมวลได้ เช่น

- 1) เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ คือ เป็นที่พึ่งทางใจ ทำให้มนุษย์ไม่รู้สึกอ้างว้าง ว่างเปล่าจนเกินไป
- 2) เป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีของหมู่คณะ รวมไปถึงความสามัคคีในหมู่มวลมนุษยชาติ
- 3) เป็นบ่อเกิดแห่งการศึกษาทั้งในด้านพุทธิศึกษา จริยธรรม และศีลธรรมจรรยา
- 4) เป็นบ่อเกิดแห่งจริยธรรม ศีลธรรม และคุณธรรม
- 5) เป็นบ่อเกิดแห่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามทั้งหลาย
- 6) เป็นเครื่องดับความเร่าร้อนทางใจ ทำให้ใจสงบเย็น
- 7) เป็นดวงประทีปส่องโลกที่มีมืดมิด
- 8) เป็นสิ่งที่แยกมนุษย์ออกจากสัตว์ เพราะสัตว์ไม่มีศาสนา

1.9 ประโยชน์ของศาสนา

เมื่อมนุษย์ได้นำหลักศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอแล้วย่อมก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเอนกอนันต์ ต่อบุคคลผู้นั้นอย่างแน่นอน ซึ่งพอที่จะประมวลให้เห็นถึงประโยชน์ของศาสนาโดยภาพรวม ดังนี้

- 1) ศาสนา ช่วยทำให้คนมีจิตใจสูงและประเสริฐกว่าสัตว์
- 2) ศาสนาช่วยทำให้คนมีวินัยในตัวเองสูง ไม่ดีใจจนเกินเหตุเมื่อประสบกับอารมณ์ดี และไม่เสียใจจนเสียคนเมื่อเผชิญกับเหตุร้าย
- 3) ศาสนาช่วยทำให้คนในสังคมอยู่กันได้อย่างสงบสุข
- 4) ศาสนาช่วยส่งเสริมและสร้างสรรค์ผลงานอันมีคุณค่าทางด้านศิลปะ และวัฒนธรรมแก่สังคม
- 5) ศาสนาสอนให้คนเป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลสตัณหา โดยใช้สติปัญญาเป็นเครื่องชี้นำทางที่ถูกต้อง
- 6) ศาสนาช่วยประสานรอยร้าวในสังคมมนุษย์ ทำให้สังคมมีเอกภาพในการทำ การพูด และการคิด
- 7) ศาสนาทำให้มนุษย์ปกครองตนเองได้ในที่ทุกสถานและทุกเวลา

- 8) ศาสนาสอนให้มนุษย์มีจิตใจสะอาด ไม่กล้าทำความชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง
- 9) ศาสนาทำให้มนุษย์ประพฤติตาม พ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อน และช่วยให้มนุษย์ประสบความสำเร็จสูงสุดของชีวิต
- 10) ศาสนาช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยให้มีหลักในการดำเนินชีวิต ให้ชีวิตมีความหมายและความหวัง และช่วยให้เกิดเสถียรภาพและความสงบสุขในสังคม

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา จบโดยสมบูรณ์แล้ว โปรดทำแบบฝึกปฏิบัติประกอบวิชาศาสนศึกษา บทที่ 1 แล้วจึงศึกษาในบทที่ 2 ต่อไป